

Visietekst kinderrechten

Juni 2012

Deze 'visietekst kinderrechten' geeft de visie van het Kenniscentrum Kinderrechten vzw (KeKi) op kinderrechten weer, en dient als basis voor zowel de interne werking als voor dialoog met 'externe' actoren uit onderzoek, beleid en praktijk. Hij werd gedistilleerd uit een ruimere 'reflectietekst' rond kinderrechten.

De visie op kinderrechten staat niet los van de basisdoelstellingen van KeKi, noch van de principes waarop de dagelijkse werking gebaseerd is. Daarom worden deze eerst uiteengezet, alvorens de visie op kinderrechten toe te lichten.

1. MISSIE

Het Kenniscentrum Kinderrechten wil de wetenschappelijke kennis over kinderrechten samenbrengen, toegankelijk maken, verspreiden en stimuleren.

2. WERKINGSPRINCIPES

De vertaling van de missie van KeKi in concrete doelstellingen gebeurt aan de hand van de volgende vier werkingsprincipes:

Wetenschappelijk

KeKi baseert zich in zijn werking op de resultaten van wetenschappelijk onderzoek.

Interdisciplinair

KeKi benadert kinderrechten vanuit een interdisciplinaire invalshoek. Dit sluit evenwel niet uit dat er ook monodisciplinaire studies of vormingen gerealiseerd kunnen worden, of dat er in de toekomst stappen gezet worden in de richting van een transdisciplinaire benadering.

Kritisch-emanipatorisch

KeKi kiest voor een kritisch-emanipatorische benadering van kinderrechten. Dit betekent dat de uitgangspunten van de kinderrechten bevraagd worden, en dat de mogelijkheden en beperkingen van het concept kinderrechten erkend en verkend worden (*kritisch*). Tegelijk worden kinderrechten gezien als een hefboom die de sociale verhoudingen in de samenleving kan wijzigen, in de richting van een besef van grotere menselijke waardigheid (*emanipatorisch*).

Evenwicht tussen betrokkenheid en distantie

De nadruk in het debat over kinderrechten ligt overwegend op de vraag hoe we de rechten van het kind beter kunnen toepassen (*implementatie*). Er gaat echter – ook onderzoeksmatig – minder aandacht naar de betekenis van kinderrechten en de spanningen die in het kinderrechtendebat aanwezig zijn (*reflectie*). Deze discussie tussen implementatie en reflectie verwijst naar een spanning tussen betrokkenheid en distantie. KeKi streeft, zowel in zijn benadering van kinderrechten als in zijn algemene werking, een evenwicht na tussen deze polen van betrokken-zijn en voldoende afstand bewaren die ruimte biedt voor kritische reflectie.

3. DOELSTELLINGEN

KeKi heeft drie strategische doelstellingen:

1. Ontmoetingsforum voor wetenschappers

KeKi wil alle expertise inzake kinderrechten, aanwezig bij de Vlaamse universitaire associaties, samenbrengen. Het bevordert actief interuniversitaire en interdisciplinaire samenwerking tussen wetenschappers, bijvoorbeeld door het organiseren van onderzoeksseminaries.

2. Verbindingsforum tussen wetenschap, beleid en praktijk

KeKi functioneert als verbindingsforum tussen onderzoekers, beleidsmedewerkers en praktijkactoren. Het maakt de wetenschappelijke kennis over kinderrechten toegankelijk voor beleid en praktijk.

3. Beleidsadvisering

KeKi brengt beleidsadviezen uit over onderwerpen die verband houden met kinderrechten. Deze beleidsadvisering kan zowel op vraag van de Vlaamse overheid als op eigen initiatief gebeuren.

4. NAAR EEN BREDE VISIE OP KINDERRECHTEN

Centraal in de visie van KeKi op kinderrechten staan de verscheiden en onderscheiden perspectieven [op kinderrechten]. KeKi wil ruimte bieden voor dialoog en debat over en tussen verschillende opvattingen met betrekking tot kinderrechten, en op die manier bijdragen tot een genuanceerde kijk op en een betere realisatie van kinderrechten. Hierna worden enkele bouwstenen van een dergelijke 'brede visie' op kinderrechten geïdentificeerd.

Stem van kinderen en jongeren

Een brede visie op kinderrechten veronderstelt vooreerst dat de input van kinderen en jongeren zelf wordt meegenomen: wat is hun visie op en mening over kinderrechten?¹

Kinderen

KeKi erkent de relativiteit van de definitie van het concept 'kinderen', en neemt de afbakening van de kindstatus mee als object van permanente reflectie. Dit geldt zowel voor het begin als voor het einde van de kindertijd.

Kindertijd – kindbeelden

De kindertijd dient (ook) te worden beschouwd als een sociale constructie, en niet alleen als een biologisch gegeven. Kindbeelden geven mee vorm aan de kindertijd en *vice versa*. Meestal bestaan verschillende kindbeelden naast elkaar, wat verklaard kan worden doordat kindbeelden contextafhankelijk, discoursafhankelijk en perspectiefafhankelijk zijn.

Een genuanceerde opvatting over autonomie

Autonomie van kinderen wordt soms geïnterpreteerd als individuele verantwoordelijkheid van kinderen. Zo'n (eerder negatieve) invulling van autonomie houdt te weinig rekening met de realiteit dat mensen – zowel kinderen als volwassenen – niet volledig autonoom handelen. Er bestaat immers een fundamentele interafhankelijkheid; autonomie kan slechts gerealiseerd worden in relatie tot anderen. KeKi benadert het begrip autonomie vanuit dit besef van interafhankelijkheid.

---

¹ Het behoort evenwel niet tot de doelstellingen en mogelijkheden van KeKi om zelf empirisch onderzoek te verrichten naar deze visie op kinderrechten van kinderen en jongeren.

Kinderrechten

Kinderrechten zijn (fundamentele) normen die gericht zijn op het realiseren van sociale rechtvaardigheid, menselijke waardigheid voor kinderen. Kinderrechten zijn aldus te beschouwen als 'mensenrechten van kinderen'.

i. Het Kinderrechtenverdrag en de Optionele Protocolen

KeKi erkent zowel het belang en vernieuwende karakter van het Kinderrechtenverdrag en zijn protocollen, als de 'beperkingen' ervan. De beslissing welke (kinder)rechten opgenomen worden in verdragen en wetteksten en hoe deze geformuleerd worden, is niet neutraal. Vaak spelen hier politieke, culturele, religieuze, ideologische of andere overwegingen mee. Aangezien nagenoeg alle staten het Kinderrechtenverdrag geratificeerd hebben, gelden de daarin neergelegde kinderrechten momenteel als minimumnormen.

ii. Ruimer dan het Kinderrechtenverdrag

Kinderrechten zijn ruimer te formuleren dan enkel die rechten die in het Kinderrechtenverdrag staan. Vooreerst is het formele instrumentarium waarin kinderrechten worden erkend ruimer dan het Kinderrechtenverdrag en zijn protocollen. Zo zijn er specifieke rechten van kinderen te vinden in andere universele mensenrechtenverdragen. Er zijn ook kinderrechten gecodificeerd op regionaal en nationaal niveau. KeKi baseert zich op dit ruimer formeel instrumentarium van de kinderrechten.

Daarnaast zijn er kinderrechten te identificeren die weliswaar verwijzen naar fundamentele principes van sociale rechtvaardigheid en menselijke waardigheid en die in sociale praktijken gehanteerd of geclaimd worden, maar die niet als dusdanig geformaliseerd zijn in een mensenrechteninstrument. Het gebruik van rechtentaal kan *op zich* effect hebben, ook als dit niet (of nog niet) leidt tot een inschrijven van het geclaimde recht in een juridisch instrument, en dus tot een verandering van 'het recht'.

iii. Kinderrechten als mensenrechten

Kinderrechten moeten noodzakelijkerwijs verbonden worden met mensenrechten. Waar rechten van een kind en rechten van anderen (andere kinderen of volwassenen) gelijktijdig gerealiseerd moeten worden, moet naar een afweging van en evenwicht tussen deze verschillende rechten gestreefd worden.

De grenzen van kinderrechten

Vanuit zijn kritisch-emancipatorische benadering verkent het Kenniscentrum Kinderrechten de grenzen van de kinderrechten. Hierbij rijst de vraag of en hoe kinderrechten werkelijk bijdragen tot het verhogen van het welzijn van kinderen. Vanuit zijn kritische en vragende houding wil KeKi de toegevoegde waarde van het begrip kinderrechten niet als vanzelfsprekend aannemen.

Aandacht voor diversiteit en context

KeKi houdt rekening met de verscheidenheid aan contexten waarin kinderen leven en waarbinnen kinderrechten gerealiseerd moeten worden. Het pleit ervoor dat kinderrechten *op een contextgevoelige manier* geïnterpreteerd en toegepast worden. Dit betekent dat normen, afhankelijk van de context, op een verschillende manier toegepast kunnen worden. Contextgevoeligheid is evenwel niet gelijk te stellen met relativisme, of een '*anything goes*'-ingesteldheid. Evenmin mag dergelijke contextgevoeligheid ertoe leiden dat bepaalde kinderrechten niet meer voor alle kinderen maar slechts voor sommige zouden gelden.